

ШЫН

КП(б) Тыва обкомунун, Кызыл хоорай комитетинин болгаш жыдычы чоннарнын депутаттарынын область советинин органы

1951
МАЙ
19
СУББОТА
№ 98 (2272)
ӨРТЭЭ 20 КӨП.

Бүгү күштү — чаксы тарылганы чедишкенин доозарынче! (1 арын).
Дыл эртеминин талазы-биле И. В. Сталинның ажилдарын барымдалаан литература эртеминин айтырлары (3 арын).
Улуг пэмилек чонун бижик билбес чорун унуткаар дээш демиселди күштедирээр! (2 арын).
Район солундарынын арынардын, номчуучуларнын чагалары (2 арын).

И. Цеменико. — Нитинин мадыга — быжыг чем суур-белетээр (3 арын).
И. Комбу. — Брак районнарже область организациялары сагыш салыр (3 арын).
Дорт күрүнелерин даштын херектер мизастрлерини оралачыларынын баштайгы чөвүлел хуралы (4 арын).
Кореяда бсдуушкунар (4 арын).

ССРЭ-нин Саң Министертвонун дыңнады

1951 чылдын май 3-те 30 миллиард түңгү үндүргөн ССРЭ-нин улус ажил-агыйн хөгжүдери (1951 чылда үндүргөн) Күрүн чышкинин бо чылдын май 15-те 34 миллиард 452 миллион 893 муң рубль кыдыр, азы 4 миллиард 452 миллион 893 муң рубль аякка сайгартыган.

Чөшкенин таратынган түңүдөн дыка ашканын барымдалаш, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин айтышкынын ёзуугаар ССРЭ-нин Саң Министертвону чөвүлениге моон ыңай бижилерин 1951 чылдын май 17-де чер бурзунга соксадыр деп айтышкын берген.

ССРЭ-нин Саң Министри А. ЗВЕРЕВ.

1951 чылдын май 16.

Бижик билбес чорукту унуткаарынче кичээнгейни улгатырар

ВКП(б) Тыва обкомунун март айда болган V пленуму «областа бижик билбес, бижикти биче билер чорукту унуткаар аякылдык байдалы болгаш оу экижер кемчелер дугайында» айтырлы чугаалашкан, ол аякылдык унуткаарын үндешин-биле эде тургузарына хамаарышты тускай доктаалды үндүргөн. Ында айтылган болза:

«Бижик билбес чорукту унуткаарын аякылдык унут-урут чөптөстөрүн хыска хуусада чайладып унуткаарына, областа бижик билбес, бижикти биче билер чорукту 1951 чылда доозары-биле, бижик бөлүмненин аякылдык экижериндеги улашкан эргежон чугула кемчелерин алырын, ВКП(б)-нин обкомунга, хооркомунга, райкомнарынга болгаш обл. үкүсүмга, хооркүсүмга, райкүсүмгага хүлээдир» — дээр.

ВКП(б)-нин түс-тус райкомнары пленумун ол айтырдык талазы-биле шийтпирлерин боттарынын пленумнарынга болгаш партия активинин хуралдарына чугаалашкан, ооң унуткаарын экижериндеги практиктик кемчелерин айтып демделгелерин. Ылаңгыя ВКП(б)-нин Чаа-Хол райкомун бодунун пленумунга ол доктаалды таныжып чугаалашкан, район иштинге бижик өөредилгезин күштедирер дугайында доктаал үндүрүп, партия эге организацияларына дааска. Партия райкомунун, түс-тус эге организацияларын талазында ВКП(б) обкомунун V пленумунун доктаалын күчүндү дээш элээн шыңгыы кемчелер алганынын түңүлүндө, бижик өөредилгезин шыңгырып, өөренчилерин кичээлдерге келип турары идепкейбээр болгаш култармейкилерин саны 34 киши чедер өскөн ийкепте оларнын башкылар турарына идея-методикти деңгели мурнукуздан оранчон бедөөн.

Областың Сүт-Хөл, Моңгун-Тайга районнары улуг назылыг чурттагы чонун ортузунга бижик билбес, бижикти биче билер чорукту унуткаарынын аякылдык ам-даа мурнукузу хөвөөр эки боттаандыры туралар. Кичээ, Сүт-Хөл районун Хер-Тайга, Хөлчүктүг сумаларында өсте бүгү черлеринде бижик өөредилгези хайнышкынын биле уламчылашкан, массалык характерни көргүзүп турар. Ол ышкаш, Кызыл районун «Малчың», «Совет Тыва», Улуг-Хем районун «Большевик» «ТАР 10 дугаар Улуг хуралы», Ленин аттыг колхозтарында нитинин бижик өөредилгези эки чоруп турар.

Ындыг болза-даа бистин областың социалистик чаартылганын моон сонгаары шапкын хөгжүлдөш аякылдык чонун културлуг өздүлгезин, ылаңгыя үжүк-бижик билеринин деңгелинен улуу-биле хамаарыш турбу-жа, улуг назылыг чурттагы чонун ортузунга бижик билбес, бижикти биче билер чорукту унуткаарынын херээ ам-даа хайнышкынын эвес боттаңды турар. ВКП(б)-нин элээн чамдык райкомнары партия обкомунун V пленумунун доктаалын таныжып, нити хара-терияг шийтпирлер үндүрүп каан боордан башка, чер-чере чоғум шийтпирлик кемчелерин албай турар. Партия обкомунун пленумунун доктаалын болгаш боттарынын анаа үндешкен үндүргөн шийтпирлеринин күчүндөш дээш, большевик демиселди чорутпай, шыңгыы контрольду боттаңдырбай туралар.

Бижик бөлүмненин аякылдык унуткаарын стилни мындага чедир чаартпаан. Бөлүмненин хөй кезинде ичээлдер үзүшкүнү үргүлчүлөшкөн болгаш оларда башкылашкынын идея-теоретикти деңгели мурнукузу хөвөөр куду. Култармейкилерин шийл алырын, оларны таарыштыр тургузары болгаш семинар өөредилгелерин дамып туруп, оларга методикти-даа, практикти-даа дузаламчылар көргүзери районнарын хөй кезинге болдунмай барган.

Оон ыңай, култармейкилерин аргадуржулаа солушкуну калбак негээрешкени мындага чедир-ле чедип ап шыдабай турар. Улуг-Хемде В. Түмен-оол, В. Петров, Сүт-Хөлде О. Торжу, Тандыда Г. Сергенико, Моңгун-Тайгада И. Хажытмаа, Кызыл районунда С. Шукан, М. Корген-оол, Бай-Тайгада С. Долта, С. Дарыймаа дээр ышкаш сурагы култармейкилерин мурна чы дуржулгалары областың бүгү култар-мейкилеринин нити аякылдыгы кич

бөөн. База областа бижик өөредилгезинин үчүдү амдыгаа чедир-ле эмгелетимээш.

ВКП(б)-нин Бай-Тайга, Барың-Хемчик, Чоон-Хемчик, Тес-Хем райкомнары, Кызыл хоорому база, пленумун шийтпирлеринден тодаргай түңүлү үндүрбей, ол чугула херектин унуткаарын эде тургуспай, мурнукузу хөвөөр уламчылап турары-биле аякылдык байдалы мурнукуздан бичи-даа өндөлөөш. Ылаңгыя Бай-Тайга районунга моон мурнука-ла бижикти шийтпир билбес 9 коммунистер, 100 аяк партия кезигүнү эвестер, 24 комсомолчу аныктар турган болза, оларнын саны эвээжээрден туржук, мурнукузу хөвөөр турбушаан.

Ол ышкаш, бижик өөредилгезинин канчаар чоруп турарынын дугайында партия эге организация секретары-леринин, түс-тус култармейкилеринин өтөттары боттарынын бюраларына, ап, аякылды бар чөптөстөрүн ол дораан чайладып унуткаар талазы-биле боттуг кемчелерин алырын ВКП(б)-нин райкомнары, Кызыл хоорому мындага практикалап көрбөөн.

Чонун бижик-билитиг болдуруунга областың комсомол организациянын харымсалганын болгаш ролон бейдир дугайында партия обкомунун пленуму ВЛКСМ-нин обкомунга болгаш ВЛКСМ-нин оларга түс-тус райкомнарына база-ла болгаш түс-тус райкомнарына база-ла тодаргай-биле айтып сүмөлөөн турган. Ылаңгыя ВЛКСМ-нин обкомундан эгелээш ооң түс-тус райкомнарына, эге организацияларга чедир боттарынын ол чугула сорулганын база-ла хүчүстөпкөннөр. Оон туржук, ВЛКСМ-нин обкомун айтырлыгы бодунун пленумунга шагда-ла чугаалашыр укурлуг тургаш, хамак чүвени өйкү эртирпир эртирпир, мырыңай чоктаа чаа чугаалашыр өрткөн.

Мынчангаш ам, бижик өөредилгезин чедишкенин үргүлчүлөп болурунун таарымчалыг үези келген. Ам кол чүве болза, бижик бөлүмненин аякылдык бар чөптөстөрүн дарый чайладып унуткаарына, оларга партия-организацияларнын оперативтиг унуткаарына хандырып, өөредилгезин үзүктөлүшкенин болдурубайн, кичээлдерин доктаамал болдурууда.

Чайгы үеде бижик өөредилгезин чедишкенин болдурууда, мында аякылдык турар култармейкилерин харымсалганын улам бедидип, оларга көргүзөр практиктик болгаш методиктиг дузаламчыларны күштедирип, ылаңгыя кичээлдерин заңчаар эртиреринге хамаарышкан инструкциялык семинарларны хөйү-биле эртирпир туруп, башкылашкынын идеялык деңгелин шыңгырып херек.

Бижик бөлүмненин аякылдык суларатпас, аңда партиянын доктаамал контролон боттаңдырары-биле партия эге организация секретары-леринин, бөлүмнөр унуткаарынын, култармейки-леринин өтөттары ВКП(б) райкомнарынын, хооркомунун бюраларына үргүлчү дыңнал, илеретинген чөптөстөрүн ол дораан чайладыр херек. Ол ышкаш, бижик өөредилгезинин херээнге райкүсүмненин, хооркүсүмнүн, ылаңгыя оларнын улус өөредилге, културга-чырыдышкын килдистеринин, школа-лар унуткаарынын харымсалганын шыңгырып, оларга тургузар негелдени бедидер.

Областың комсомол организацияны чонун бижик өөредилгезинге бодунун идеялык киржилгезин чедип ап, бүгү-ле шыңгыр бижиктиг комсомолчуларын болгаш анык өскөн култармейки-жилер кылдыр немей шийлп, оларг практиктик дузаламчыларны үргүлчү көргүзүшкөн тургаш, чонун културлуг өздүлгезинин үндешкени — бижик билбесте унуткаарынын херээнге комсомолун шийтпирлик ролон болгаш хайрысалганын бедиткен турар укурлуг.

Оон ыңай, улус өөредилгезинин органдары болгаш школар унуткаарына чайгы дыңналгаларын үезинде устук класстарнын өөреникчилерин областа бижик билбес чорукту унуткаарынын култоходунче калбаа-биле юмандылап үндүрүшкөн, оларга тодаргай даалгаларын берген, школачы бүрүзү чай дургузунда ийден эвээш эвес кизиби бижикке өөрткен турары чедип алыр херез.

Бүгү күштү-часкы тарылганы чедишкенин доозарынче!

ТАРЫЛГАНЫ МУРНАКЧЫЛАРЫ

ВКП(б) Чоон-Хемчик райкомунун болгаш аякылдык чоннар депутаттарынын район Советинин күсөкчи комитетинин илередип келгенин ёзуугаар чаксы тарылганы чедишкенин чоруктаны дээш областың Хүндүлөл Самбырамын кинерери болза:

1. **Сталин аттыг колхоз** — (даргазы эш Ревнок, партия эге организационун секретари Таңзы-Белек) тараа култураларын тарырынын нити планын май 9-та 100 хуу, кызыл-тас планын 108,2 хуу күүсеткен.
2. **«Искра» колхоз** — (даргазы эш Вазыр-оол, партия эге организационун секретари эш Тоғус) тараа култураларын тарырынын нити планын май 15-те 108,8 хуу, кызыл-тас планын 127,9 хуу күүсеткен.
3. **«Коммунизмге орук» колхоз** — (даргазы эш Настык-Доржу, партия эге организационун секретари эш Кызыл-оол) тараа култураларын тарырынын нити планын май 13-те 100 хуу, кызыл-тас планын 102 хуу күүсеткен.
4. **Калинин аттыг колхоз** — (даргазы эш Доктуу, партия эге организационун секретари эш Таипай) тараа култураларын тарырынын нити планын май 15-те 101 хуу, кызыл-тас планын 111,2 хуу күүсеткен.

Улуг-Хем районун ховуларында

Улуг-Хем районун колхозтарынын колхозчулары чаксы хову аякылдарын агротехниктиг эки хуусада доозар дээш улуг күженишкенин аякылдык турар.

Бо чылдын тарылга планын район нитини-биле 75 хуу, ооң иштинде колхозтар 88 хуу күүсеткен. Тараа култураларын тарырынын планын Кирөө партия колхоз (даргазы эш Андросов, партия эге организационун секретари эш Сүктөр-оол) 105 хуу, Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Лопсан, партия эге организационун секретари эш Көк) — 100 хуу, Мичурин аттыг колхоз (даргазы эш Дамбар, партия эге организационун секретари эш Мачыктай) — 102 хуу, Сталин аттыг колхоз (даргазы эш Өдүрек, партия эге организационун секретари эш Төвөк) — 100 хуу, Ворошилов аттыг колхоз (даргазы эш Чаш-оол, партия эге организационун секретари эш Мандый-оол) — 104 хуу күүсеткен болгаш Жданов аттыг, Димитров аттыг көдээ аякыл-агый артельдери тарылга планын доозарына чыгар турар.

Ындыг болза-даа, чаксы тарылганын хыска хуусада эртеринге шийткит чөптө чүлдөр чамдык колхозтарын хову аякылдык бар.

Районун «Свобода труда», «10 дугаар Улуг Хурал», «Искра», «Кызыл Тук», Калинин аттыг, Маленков аттыг көдээ аякыл-агый артельдери хову аякылдык талазы-биле дыка хондоп турар.

«Свобода труда» колхозта аякылдык турар эш Маковининин трактор бригадасы чаксы тарылгага белгенип тургаш механизаторларын социалистик тарырынын инициатору болуп үнгөн. Ол бригада болза, шак графинин ёзуугаар аякылдаар, бүдүрер аякылдарын ээлчег нормаларын үргүлчү аяк күүседир деп хүлээлгени алган турган. Ындыг турбужа ук бригада «Свобода труда» колхозтук ховуларында аякылдарын баштайгы хуниеринден эгелээш амга чедир аяк-бүрү техниктиг тулгалдарын чылдаганы-биле тракторлар аякыл-

давайн баар чорун массалык-биле бодуп турар. Ынчангаш трактористтер нормаларын күүсетпейн турар. Ооң-биле кады селкяларын дискялары болгаш өскө-даа кезектери база үрелип турар. Тараа чаштырар агрегаттарын чаксы будурукчулуг чорун колхозту чаксы тарылга талазы-биле хондоашкына чедирген.

Димитров аттыг колхозтук колхозчулары болгаш механизаторлар хову-е эртен орай үнүп, кезеж аякылды эрте доозуп турар. Селкага үренин урар үеде тракторлар дыка үр тургулап турар.

Калинин аттыг колхозта аякылдык турар Небылицын трактору ийи хүн иштинде аякыл чөй хөй турган. Чүгө дээрде колхоз баштаар чери үренин сөөртүр дугайында сагыш салбаан.

Шак ындыг чөптө чорук дыка хөй. Ол чөптөстөр найы-даа колхозтарда хүнүн чыгы каатпатынып турар. Колхозтарда механизаторларын ортузунда социалистик чарыш кошкан калбарган. Аякылдарын түңүлүн чогур өйүлде үндүрбейн турар, дээр трактористтерин күш-аиякылдын стахановчу аргаларын бүгү трактористтерин аякылды болдурубайн турар. Трактор бригадаларында лекциялар, илткелдер, солун номчулгалар ховар чорутулуп турар.

Тарылга аякылы саадап турда МТС-тин дирекциясы тракторларын дүңкө аякылдын организационун турар. Дыка хөй тракторлар электри чырыдылганы-биле деритимээш.

Чаксы тарылга планын күүсөдиринге хуу аякыл-агыйлыг тараачынары сумалар Советтери багай организационун турар. Ооң укурдан хуу аякыл-агыйлар 1290 гектар тараа тарымын пландан чүгө 77 гектарын тараан.

Район удуткаарынын хүлээлгези — хову аякылдык чөптөстөрүн унуткаарына тараачыларын доп-дөраан мобилизационун болгаш тарылганын темпизин дүргөдери болур.

М. БУГАЛДАН.

Областың районнарында чаксы тарылганын чоруп турарынын медээзи (май 15-те)

Районнар аттары	Нити күүсеткен хуу	Оон иштинде колхозтар
1. Бий-Хем	102,0	162,8
2. Танды	72,7	74,0
3. Улуг-Хем	72,2	38,1
4. Кызылдың көдө	72,1	73,2
5. Тес-Хем	60,5	77,7
6. Каа-Хем	54,9	56,1
7. Чоон-Хемчик	52,6	73,7
8. Чаа-Хөл	51,1	73,7
9. Барың-Хемчик	49,0	66,4
10. Сүт-Хөл	47,1	83,2
11. Эрзин	24,4	28,5
12. Өвүр	18,5	46,3
13. Бай-Тайга	6,5	10,8

СОВХОЗГАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

	Планын күүсеткен хуу
1. «УТКА 25 чыл ою»	72,2
2. «Элегес»	61,3
3. «Барлык»	59,6
4. «Өөк»	58,6

Анык тракторист Шүгдүр-оол

«Кызыл-Мажалык» МТС-тин анык трактористи эш Шүгдүр-оол кызыман аякылдык турар. Ол 1950—1951 чылдарын кыжынында МТС-тин трактористер курсуна өөрөнгөш, кончү эки демкелтерди дооскан. Эш Шүгдүр-оол аякылдаар тракторун хүлээп алгаш, төрөөн «Большевик» колхозунче чоруткан.

Чаксы тарылга үезинде аякыл норманы үргүлчү аяк күүседир турар. Баштайгы хүнде бүдүрер аякыл норманы 130 хуу күүседир хүлээп алгаш, 200 хуу күүседип алган. Кур чер аңда пар норманын үргүлчү аяк күшп алган хүлээлгезинге ээ болуп турар.

Эш Шүгдүр-оолдун күш-аиякылды чедишкенин МТС-тин баштаар чери үнелеп көргөш, трактористтер аразында шийлчир тукут тыгыскап, оу ам-даа алдарыны-биле кадагалап кымга-даа бербейн турар.

Чаксы тарылганын планын чедишкенин дооскап, келж чылдын тарылгазын белгелеки болур чайгы чер аңдарымыч кирип, ол аякылды эки шыңгыр чорутушкан, хүнде бүдүрер аякыл норманын 150 хуу күүсөдирин хүлээген.

К. ЭМЕР-САРЫГ.

Совет Эвилелинде

Дыл эртеминин талазы-биле И. В. Сталинның ажилдарын барымдалаан литература эртеминин айтырлары

Эртемдөөнөр Бажынында эртем сессиязы

«Дыл эртеминин талазы-биле И. В. Сталинның ажилдарын барымдалаан литература эртеминин айтырлары» деп эртем сессиязы май 15-те Москвада эртемдөөнөр Бажынында аякылдыган. Ук сессияны ССРЭ-нин эртемнер Академиязынын Президиумунун шийтпирин ёзуугаар А. М. Горький аттыг делегей литературасынын Институду орус литература Институду-биле (Пушкин бажыны-биле) кады организационун таан. Эртемдөөн хөй-нитинин улуг сонугурап салганы ук сессия литературара эртеминин эң чугула айтырларын чогаалдык болгаш шүгүмчүлөкчү ёзу-биле чугаалажып тургаш, эртеминин ол адырынын улам ыңайгы хөгжүлдешкенин оруктарын аякылдып кылдыр хүлээлгелиг.

Ук сессияны ССРЭ-нин эртемнер Академиязынын Президиумунун кол эртемдөөн секретари академик А. В. Толчиев аяктыган.

Эге сөсгү академик В. В. Виноградов чугаалаан. Дыл эртеминин айтырларынын талазы-биле эш И. В. Сталинның гениалык аякылдары совет эртеминин хөгжүлдешкениге чаа үе-чаданы аякылдан деп академик Виноградов онза-лап шийлген. Эш И. В. Сталинның ол аякылдары нитилел эртемининин аякыл-агый адырларын чогаалдык марксизмин чидиг херели-биле чырыдып, совет литература эртеминин мурнука чаа-чаа сорулгаларын салып турар. Эш И. В. Сталинның айтышкынын эдербишан, шийткөөчүлөр боттарынын кол кичээлгезин нитилел меделетинин формазы болуп турар болгаш илдетти болуп турар литература-ралык онзагы байдаларына салырлар. Литература эртемдөөннеринин күженишкенин национал спецификаларын литератураын айтырларын аякылдып кылырынче уланган болур укурлуг.

Дыл эртеминин талазы-биле Сталинның аякылдарын кылдыр чугула түңүл болза, литературлуг болушкунуларын анализин төөгүнү барымдалаш чорудары, нитилел төөгүнүн аякыл-агый уелеринде бижин улустарын болгаш нацияларын култура хөгжүлдешкениге уран-чечен литературанын ээлеп турган черин ылап ыңайгы болур деп академик В. В. Виноградов оон ыңай демделген.

Уран-чечен литературанын кол чөптө болгаш материалы болуп турар дык укур-дузанынга академик В. В. Виноградов хөй кичээлгезин салган. Дылдык онзагы байдалдарын өөренир совет литература болгаш дыл эртемининин төп темаларынын бирөөн болур укурлуг. Чугаа-домантык чедишкенин эң үнелиг чөптөстөрү туруп турар фольклорну бүгү тала-биле өөренир чугулазын ук эртемдөөн онза-лап шийлешкан, уран-чечен чугаа-домантык стилдин болгаш улусчулукун айтырларына база доктаган.

«Совет литература эртеминин хөгжүлдешкенин оруктары» деп илеткелди ССРЭ-нин эртемнер Академиязынын корреспондент-кежигүнү А. М. Егоров кылган. Уран-чечен форманын, литература чогаалдарынын айтырларына сонугуралды кошкатын чамдык шийткөөчүлөрдүн аякылдарын ук илеткелчи шүгүмчүлөш. Ынчалзажок, идеология айтырларынын талазы-биле ВКП(б) ТК-нын үндүргөн доктаалдары уран-чечен мергезилди беддеринин эргежон чугулазын хөй удаа айтып келген.

Оон соода филологтиг эртемнерин доктору М. К. Добрынинин «Настройка болуп турар литература» деп илеткелди дыңнаан.

Сессия бодунун аякылды үргүлчүлөшкөн.

(СЭТА).

Коммунизмниң улуг тудугларында Экскаваторчуларнын чарыжы

Куйбышевтин суг күжү-биле аякылдаар элентрансациянын тудууну шолуу. Волганың оң талакы өрнүндө дааш-шимээн үзүктөлбейн турар. Кончүг улуг күштүг экскаваторлар черни улам-на ханы онгарлаштыран, электри станциянын тургузар бажынын аздаан казып турар. Моңгунтуй дагың эдөөн дугураар буганың казылгазы эгелөөн.

Солгай талакы эрликте база экскаваторлар аякылдап турар. Мында механиктик завод тургузар шөлдүн белеткел дооскурунга чейткен. Аякылдык суурунун бажынарынын орнуңун онгарларын казып турар.

Ийи районун экскаваторчулары техникти эң эки аякылдары дээш аразын да чарыш кылганнар. Машиналарын будурукчулук хуу тудум-на өзүп турар. Солгай талакы районда онаалганын ийи дапкыр күүсөдир турар эштер Чакшев болгаш Аленин бирги чери чедип алганнар. Оң талакы районда эштер Ковалков болгаш Шишкин улуг чедишкенин чедип алганнар.

(СЭТА).

Хүндүлүг чагыг хуусаа бетинде күүсетинген

ЕРЕВАН. Ереванның станцияларында хуу-бүрү машина чөптө-херекселдерин, тудуг материалдарын болгаш хоорайнык будурукчелеринин коммунизмин улуг тудуунун чагыг ёзуугаар будуруп үндүргөн өскө-даа продукцияларын чүдүргөн вагоннар үнүп чоруп турар.

Май 15-те электри септелге заводунун коллективи Волга-Дон тудуунче пландан дашкаар чыгган трансформаторларын баштайгы кезең чоруткан.

Онаа электри улазынын кылдыкылары чаа тудууге хуусаазындан бир ай бурунгаар 30 муң метр улазынын чүдүрүп чорутушкан.

Вакуңч болгаш Тбилисинин машина тудуукчулары-биле Сталинчы улуг ту-

дугларың чагыгларын хуусаа бетинде күүсөдир дээш деп чарыш кылган электри машина тудуунун коллективни улуг көдүрүшкүн-биле аякылдап турар. Кол Туркиен каналынын тудуукчулары-биле чедишкенин-биле күүсөдиринин мурнука алган бодунун хөүш, машина тудуукчулары ам Нахканын тудуунга күштүг трансформаторларын чорударын белеткеп турар.

Улуг назылыг чоннун бижик билбес чоруун узуткаары дээш демиселди күштелдирээл!

Чер-черде бижик өөредилгезинин канчаар боттанып турары

Идепкейлиг культ-армейжи башкы

Бижик билбес чорукту узуткаар дээш демисел

Кызыл районун Көк-Тей сумузунун «Совет Тыва» колхозта школа өргөлөкчиз Көргөн-оол бижик билбес чогуур назылыг 18 колхозчу хөрөжөннөри 2 узуп алган өөредип турар.

Эш Көргөн-оол бөлгүм өөреникчизи колхозчу хөрөжөннөргө четир сангык жүктөлөрдүн болгаш саазын, кара-даштарны долзуу-биле хандырган.

Башкы Көргөн-оолдун башкылар турар 18 өөреникчиз бижикти саат чок номчуур, бижикти кылдыр өөренип алган. Ол чүгө бижик билбестерин бөлгүмүн башкылар турар эвес, ооң биле чергелештир, делегейде болуп турар чоруктарның дугайы болгаш ылаңгыя коммунизминин улуг тудуглары деп солук лекцияларын үргүлчү кылып турар. Бөлгүмүн өөреникчилери оларны сомууралдык-биле дыңнап, кичээлдерге идешкейлиг чыгып туралар.

Д. ДАМБЫ.

Колхозта бижик өөредилгези

Улуг-Хем районундун Ван-Кол суурда «ТАР 10 дугаар Улуг хуралы» көдөз ажал-агай артелинде бижик өөредилгези болуп чыгып, бижик өөредилгезинин улугтун билинин шаа-биле үш бөлгүм кылдыр ускен. Оларның бирезин колхоз школының ийги кызын башкы эш Танзын-оол, а еске ийини шыраак бижикти колхозчулар Бөлгүм-оол, Байыр-оол олар башкылар туралар.

Бо аразында бөлгүмнөр донтаамал ажалдап, неделя саанында 2-ден эвээш эвес кичээлдерин чорудуп келгенер. Устүнде культармейжилер бижик билбес чорукту узуткаары дээш шынгысы демиселди чорудуп, башкыларның билигини-биле эртерип келгеннин түнелинде, 11 кижини саат чок номчуп, бижик турар эвараган. Ылаңгыя Елдан, Тембирел, Даш-оол, Балдан, Ылбалдай дээш ышкаш чангыс-даа үжү танывас турган колхозчулар ам бижир-даа, вомчуур-даа апарганар.

База суур чогуунда турар Бий-Хем районундун Сталин аттыг колхозта бижик билбес чорукту узуткаарынын ажалы хайышышканы-биле үргүлчүлөр турар. Ында база 3 бөлгүм организация-ларга алына. Ол бөлгүмнөри клуб өргөлөкчизи Т. Виче-оол, почта даңкычызы М. Доржу, башкы К. Виче-оол олар эки башкылар туралар. Ол бөлгүмнөр кичээлдерин январь айның эгезинде бээр 25—25 каттап чоруткулаан.

Бөлгүмнөри кичээлдерин үзүтө-дешчин чокка эки организация, өөреникчилерин өөредилгеге чүткүлдүү улуг болуп келгени-биле Т. Виче-оолдун өөреникчилеринден 4, М. Доржунуундан 2, К. Виче-оолдундан 3 мырнай бижик билбес турган кижилер, ам бижикти чүтээр эки билер кылдыр өөренип алганар. Оларның иштинде Хандыбай, Кок-кыс, Дүрүлөк дээш ышкаш колхозчулар эң чедишкенин өөренип туралар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Ам ажилды өчизинге чедирер арткан

Чаа-Хөл районундун Ан-Тургу сумузунун болгаш Ленин аттыг колхозтун төзү Сүт-Базында бижикти биче билерлерин болгаш билбестерин 80 аяк кижин өөреникчилер 3 бөлгүмнөри боттарының ажалын сөөлгү үедө элээш экинжиткен.

Бижикти биче билерлерин программанын эвараган 29 кижини школа өргөлөкчизи эш Элчей өөредип турар болгаш кичээлдерин шынары эки, өөреникчилерге билигин болуп турар. Бижик билбестерин еске ийи бөлгүмүндө 52 кижин хаара тутууган, оларның иштинде 41 хөрөжөннөр өөренип турар.

Бижикти биче билер болгаш билбес чорукту узуткаарына база өөредилгенин организациялар эртеринге сумуда улус өөредилгезинин үргүлчү ажалдаар комсиссияның кеңигүүнү эш Чикит болгаш партия эге организация секретари эш Аспан-оол, колхоз даргазы эш Везин олар эки киржилгелиг болуп турар.

1952 чылда бижик билбес чорукту узуткаарыны шийтирилди чылы болду-рар деп ВКП(б) обкомунун 5-ки пленуму айткан.

Эгелзэн ажалды өчизинге чедирип, ову түнелинде болдуруп, бижикти билбес болгаш биче билер чорукту узуткаарының кемчелерин улам экинжитип тургаш, күөсөлдөниң хыналдазы дээш ажалдаары сумуда улус өөредилгезинин ажалдаачыларыннан школа башкыларын, партия, совет организацияларын удурукчуларындан улуу-биле негетип турар.

Р. ХУНАВ-ООЛ.

Каа-Хем районда чоннун бижик билбес болгаш биче билер чоруун узуткаарының 10 бижик бөлгүмнөри ажалдап турар. Оларда бижик билбес болгаш биче билер 200 кижини хаара туткан. Ооң иштинде 4 бижик бөлгүмү эки ажалдап турар болгаш кичээлдер план эвараган эртерип турар. Боттарының күжүн салып, бижик билбес колхозчуларын бижикке өөредип дээш эки ажалдап турар культармейжи башкылар хей болгаш олар чонну бижик-биликтиг болдуруп дээш чүткүлдүү-биле демисеип туралар.

Белбейде школа өргөлөкчизи эш Вадарчи эрткен 1950 чылда 20 бижик билбес кижини өөреткен, эки ажалдааны дээш Тываның национал бижинин 20 чыл оюн таварыштыр, ажалчы чоннар депутаттарының область Советинин күөсөкчи комитети болгаш ВКП(б) ички обкомуну Хүндүлөл бижик-биле шаңнаан. Бо чылын эш Вадарчи 36 бижикти биче билер болгаш билбес колхозчуларын өөредип турар.

Бүрүндө школа өргөлөкчизи комсомолчу эш Р. Хертек 25 колхозчуларын, Колпу школының башкысы эш Шыдыраа 20 колхозчуларын, Кундустугда тыва эге школа башкысы комсомолчу эш Л. Оюн 14 колхозчуларын өөредип турар. Олар 20-ден 30 чедир кичээлдерин эртерип болгаш чедип кээп шыдапас кижилерин бажынарнын кезип чорашап, тусай онаалга берип өөредип турар. Оларның 50 хуузу бижикти бичип, номчуп турар кылдыр өөренип алганар.

Ол башкылар чүгө бижик өөредил-

Бижик өөредилгези эки чоруп турар

Бижикти билбес болгаш биче билер чорукту узуткаар дугайында канчаар-даа аажок улуг сорулга областык мурнунда туруп турар. Ол улуг сорулганы амы-данын кырынга күөсөлдөргө ажалы Сүт-Хөл районундун Бора-Тайга сумузунда эки организацияны, ам ажалды организациястап удуртуп дугайында школа өргөлөкчизи коммунист О. Доржу эки ажалдап турар. Ооң эки ажалдаанын түнелинде сумуда 92 бижик билбес чогуур назылыглар, 48 биче билерлерден 28 эр, 57 хөрөжөннөр, шуппу 85 бижик билбес 28 биче билер колхозчулар бижик өөредилгезинде хаара тутууган. 8 кезек черде бижик бөлгүмнөри тургускан.

Ында шыраак билигин 8 комсомолчу культармейжилерин шийли тургускан. Олар боттарына онашкан ажалын аяк-сеткилди эки чорудуп туралар. Ылаңгыя культармейжи Хажытааның башкылаан бөлгүмүндө 15 кижин, ооң иштинде 12 кижин бижик билбес турган. Олар бо аразында 15 удаа кичээлдерин чоруткан. Кызыл-Каттың башкылаан бөлгүмүндө 16 кижин, ооң иштинде 8 кижин билбес турган. Кичээлди 16 удаа эртерген. Ол ышкаш комсомолчулар Даайлы, Бопук-кыс олар дыкка хей кижилерин өөредип, кичээлдерин чорудуп, эки шынарны көргүзүп турар. Бижикти шуут билбес турганнарың иш-

„Малчын“ колхозта

Кызыл районундун Сесерлиг сумузунда «Малчын» колхозта бижик өөредилгези эки чоруп турар. ВКП(б) обкомунун V пленумунун доктаалын амыдыралдык кырынга чедишкенин күөсөлдөр сорулга-биле колхозта бижикти багай билер 11 кижин болгаш бижик билбес 9 кижини 2 кезек бөлгүм кылгаш, доктаамал хунерлерге өөредип турар. Ында башкылар турар коммунист эш Б. Логулбай база комсомолчу эш Каракыс олар кончут кызымакай ажалдап,

Бижик өөредилгезин шынаржыдар

Бижик өөредилгезинин дугайында ВКП(б) обкомунун 5 дугаар пленумунун доктаалын Каа-Хем партия организацияларын эртерип күөсөлдөр сорулга-биле районундун партия активни чыгып чугаан. Колхозтарда бижик өөредилгезинин шынаржыдары тургаш, 1951 чылда чогуур назы иштинде бижик билбестерин бүрүн өөредип алыр, аңаа хамаарыштыр шыраак бижикти коммунист комсомолчу бүрүзү 3-тен эвээш эвес бижик билбестерин бижикке ыаылава өөртен турар дугайын шийтирилээн.

Оон-биле чергелештир, партия, комсомол организацияларын, районун улус өөредилге килдизинин талазында бижик билбестеринин саанын шын үчүлдүн амага чедир кылдып чорутпаан дугайында хуралдың доктаалында айткан. Бо талазы-биле Федоровка көдөз Советинин «Октябрь 30 чыл ою» колхозта эш Чунарев секретарьлээн партия эге организацияныга хамаарып турар чогуур назылыг бижикти шуут билбес 24 кижин бар деп ол билди турган.

гежи чорудуп турар эвес, көдөздө колхозчу чоннарның ортузунга дегелей байдалының дугайында болгаш коммунизминин улуг тудугларының дугайында лекция, беседаларны билигини-биле тайылбырлап берип туралар.

Устүнде чедишкенин-биле чергелештир, районундун чамдык черлеринде тургускан бижик бөлгүмнөри 2—4 чедир өөрөнгөш, оон-биле боттарының ажалын соксатканнар. Чижээлээрге, Петропавловка суур, Бүрэн-Хем, Ильинка, Көк-Хаак, Терзиг, Район тову Сарыг-Сеп бо черлерге ындыг болган.

Бо талазы-биле районундун улус өөредилге килдизинин талазында бижик өөредилгезин тоомчага көрбөй турарында бо черлерде бижик бөлгүмнөри боттарының ажалдарын үргүлчүлөй, анаал-ла ара соксаткан бооп турар. Ол ышкаш районда ам чеже культармейжилер ажалдап, чеже кижин өөренип турары районундун улус өөредилге килдизинге билдирмес бооп турар.

Моон сонгаар кол сорулга болза, эң эки билигин культармейжилерин районундун улус өөредилге килдизинден шийлип тургузар болгаш оларның ажалына боттук дузаны чедирип тургаш, 1951 чылда район иштинге бижик билбес чорукту узуткаарын чедип алырында. Мынчангаш чер-чер Советтеринин, партия эге организацияларынның мурнунга негелдене күштелдирип, бижик бөлгүмнөринин, культармейжилерин канчаар ажалдап турарының дугайында өчтөттарын үргүлчү ап, хыналданы шынгырадыр керек.

Б. БАЗЫР-ТАРАА.

Олар бо чылын сумута бижик билбес

болгаш биче билер чорукту узуткаары дээш шийтирилди кемчелерини ап турар болгаш ВКП(б) обкомунун пленумунун бо дугайында үндүргөн шийтирин чугааюк күөсөлдү шыдаралар-даа.

Ындыг болза-даа чамдык четпестериндегелерин баар аржажок, чүл дизе, сумуда бижик өөредилгези бо хире хайышышканын чоруп турда, ында эрге-чагырганын органныр багай дузалайып турар. Суму Советинин даргазы эш Балдан безин бижикке хирелиг хирезинде, боду ам-даа өөрөмөйи турар. Ол ышкаш культармейжилерини айт улуг-биле четче хандырбайн турар. Районо өргөлөкчизи Балчыр бөлгүмнөри ном, дептер, карадам, саазын-биле четче хандырбайн турары онта таарышпас.

Олар бо чылын сумута бижик билбес болгаш биче билер чорукту узуткаары дээш шийтирилди кемчелерини ап турар болгаш ВКП(б) обкомунун пленумунун бо дугайында үндүргөн шийтирин чугааюк күөсөлдү шыдаралар-даа.

Ындыг болза-даа чамдык четпестериндегелерин баар аржажок, чүл дизе, сумуда бижик өөредилгези бо хире хайышышканын чоруп турда, ында эрге-чагырганын органныр багай дузалайып турар. Суму Советинин даргазы эш Балдан безин бижикке хирелиг хирезинде, боду ам-даа өөрөмөйи турар. Ол ышкаш культармейжилерини айт улуг-биле четче хандырбайн турар. Районо өргөлөкчизи Балчыр бөлгүмнөри ном, дептер, карадам, саазын-биле четче хандырбайн турары онта таарышпас.

С. СЕРИ-ООЛ.

«Малчын» колхозта

Кызыл районундун Сесерлиг сумузунда «Малчын» колхозта бижик өөредилгези эки чоруп турар. ВКП(б) обкомунун V пленумунун доктаалын амыдыралдык кырынга чедишкенин күөсөлдөр сорулга-биле колхозта бижикти багай билер 11 кижин болгаш бижик билбес 9 кижини 2 кезек бөлгүм кылгаш, доктаамал хунерлерге өөредип турар. Ында башкылар турар коммунист эш Б. Логулбай база комсомолчу эш Каракыс олар кончут кызымакай ажалдап,

чоннун үжү-Бижик билбес чоруун узуткаар дээш шынгысы демиселди чорудуп туралар.

Бижикке өөренип турарларның иштинде эштер Бакай, Салчак олар эң идепкейлиг өөренип туралар. Моон сонгаар бижик өөредилгезин улам шынаржыдары-биле үстүнде культармейжилер улам бедик хүлээлгелерин алаш, ажалдап турар.

Д. ДАРМАЖАА.

Бижик өөредилгезин шынаржыдар

Районундун партияны болуп эрткеннин сөөлүндө партия, комсомол организацияларын практиктик дуздамчылыгыны көргүзөр болгаш бижикти билбес кижилер-биле тусай хуралдарын кылды, хыналда чорутуун дээш, түстүс колхозтарда партия комсомол организацияларын ВКП(б) райкомунун төлөөлөрүн чоруткан.

«Октябрь 30 чыл ою» колхозта 24 кижин билбес деп турган болза, оларның иштинде 10 кижин херек кырында номчуп, номчаан чүүлүнү утказы боду билди турар биче бижиктиг кижилер болган.

Ол ышкаш колхозта бижик өөредилгезинин дугайында четпестерин партия, комсомол хуралына илереткеш, аркал бижик билбестерин дарый хуусаа иштинде өөредип кемчелер дугайында бригадалар, фермалар аайы-биле эки бижиктиг коммунист, комсомолчу бүрүчүге даалгаларын берген.

М. ШОЖАЛ.

Барын-Хемчин районда «Кызыл тараачы» колхозта комсомол эге организацияның секретари К. Алдын-оол бижикти билбес болгаш биче билер колхозчуларын бижикке эң кызымакай-биле өөредип турар. Чурукта: К. Алдын-оол. Чуруу: А. Ермолаевтин.

Культармейжилер эки ажалдап турар

Тес-Хем районундун У. Шынаа суму Советинин даргазы эш Төмүр-оол, бүгү-ниитинин бижик өөредилгезин чедишкенин болдуруп дээш, сумунун иштинде бижикти биче билер болгаш бижик билбес ажалчы чоннарның ортузунга бижик өөредилгезин эки организациястап, эң-не чүткүлдүг ажалдап турар. Суму Совети, Молотов аттыг колхозтун ажал-ишчи кежигүүнеринге болгаш сумуда хуу ажал-агайлыг чоннун ортузунга бижик өөредип культармейжилерге билин шыраак, идепкейлиг комсомолчуларын болгаш башкыларын быжылдап тургускан.

Сумуда 5 кезек черде бижик өөредилгезин тургустунган болгаш ында 67 кижин өөренип турар. Суму төвүндө организациястаан бөлгүмнөринин культармейжилери эштер А. Монгалбин, К. Чамыяң олар 15—15 кижини, Арысчангы-Хемде Нина 12 кижини башкылар туралар. Культармейжилерин иштинде комсомолчу башкы эш А. Монгалбин эрткен чылын 12 кижини номчуур, бижикти кылдыр өөреткен болгаш бо чылын бижикти биче билер 15 кижини өөредип, чоннун ортузунда бижик билбес чорукту узуткаар дээш, болдуурла арга кемчелерини ап, оларның аял-өгелеринге чедир ажалдап турар.

Суму Совети культармейжилер-биле бижик харылааны тудуп, оларның билбес беседаларын үргүлчү чорудуп, кичээлдерге олуржуп, ажалчы улам экинжидер дээш боттук кемчелерин чорутушаан ажалдап турар.

Ч. ШИМИТМАА.

Бүгү-ниитинин кичээнге бижик өөредилгезинче

«Сталинчы орук» колхозта культармейжи Вадарчыга удурткан 25 кижин дымдакчылык бижик бөлгүмү ажалдап турар. Ук бөлгүмүн өөредилгези сөөлгү үедө багай эвес чоруп турар.

Ук бөлгүмдө 2 бижик билбес, 23 биче билер бар. Бөлгүмүн өөредилгезин өөредилге херексели, көргүзүп материалдары, оран-бажың-биле бүрүн хандыртыган.

Ынчаарга колхозка бижик өөредилгезин организациястыр чорудар талазы-биле ында партия организациязы (секретари эш Седип), Ээрин суму Совети (даргазы эш Маажо) копкак дузалайып турар. Бижик билбестерин саны безин билдинмес. Шынында бөлгүмге өөренип болуп хире бижик билбестер ол колхозта оон ыңай чок бе дээрге, херек кырында дыкка хей. Ол улустары тыпкан, бөлгүмге хаара тудуп өөредип талазы-биле ында партия, совет болгаш өскө-даа организациялар кичээлгеин салбаан. Ынчангаш бо чорук болза, чүгө чонну бижикке өөредип эвес, харын чоннун культуруг амыдыралынын денелин бедидеринче кичээнгеин салбааны ол.

Бир эвес, бижик өөредилгезинче бүгү-ниити сагыш салбас болза, 1951 чылда Ээрин районунга бижикти билбес болгаш биче билер чорукту үндө-дизин-биле узуткаарын чедип ап шыда-нас деп чүшө билдингир.

Ынчангаш бижик өөредилгезин — бүгү-ниитинин херээ. Ынаар чүгө улус өөредилге органныр эвес, а бүгү-ниити сагыш салыр журулду.

Г. САНЧАА.

Район солуннарының арыннарындан

Номчукчуларын чагаалары

Бий-Хем районундун «Сталинчы» солун чоонта чаа «Бистиң солуну» дугайында номчукчулар деп эге ат-биле номчукчуларын элзэн хей чагааларын парлаан.

«Сталинчы» солун болза, туруп келгенин кыска дүргүзүндө бодунун мурнунда туруп турар сорулгазын элзэн чедишкенин билдирди.

Солун болза, районундун социалистик чаартылганын чедишкенин калба-биле пропагандалап, колхозчуларның материалдыг болгаш культуруг амыдыралының улам бедип турарын чырыдып турар. Солунун арыннарына көдөз ажал-агайлыг мурнакчыларның мурнакчы колхозтар даргаларының болгаш партия ажалдакчыларының чүүлдерин парлап, база нинти районун ажал-агай болгаш культуру амыдыралын чырыдып турар.

«Бистиң солуну» дугайында номчукчулар деп чүүлге «Май 1-зи» колхозтун малчыны С. Түгүжүнүн чагаазын парлаан. Район солунунга эш Түгүжүнүн бижик турары болза, бистиң «Май 1-зи» колхозта ажалдың четпестерин илередиринге болгаш ону узуткаарына район солуну биске дузалык материалдарын чырыдып турар. Чүл дизе, мал ажалында бар болуп турар четпестерин солунга парлаан. Солунга үнгөн ул материалды колхоз баштаар чери дораан узуткаар дугайында хуралына чугаалайып эрткен. Ооң сөөлүндө, колхоз баштаар черинин хуралының шийтирин эвараган малдык оран саваларынын тудугларын дүрдөдери биле ажалды эгелей берген. Колхозтун хаяз солунун ажалына район солунун ажалдакчылары улуг дузаны көргүзери чугула болуп турар деп автор бижээ.

Туран хоорайда сорттук участкаг агроному И. Гордеевтин редакцияга бижип турары: районундун солуну болза, социалистик чер ажалынын талазы-биле районун ажал-ишчилеринин чедип алган чедишкенин, чер ажалының болгаш мал ажалының мурнакчы.

«Чербин» колхозтун алдарлыг бязачызы Седовтун удуртулгазы-биле ажалдап турганар.

Орук тудуунун мындыг шеф ажалы моон сонгаар үргүлчү чорудуп тургаш суму девискээринде орукту үргүлчү эки бажындай тургузарын шефтин киржикчилери суму Советинге сүмөлөп турганар.

Район солуну районда чаксы тарылганын болгаш чаа чээшкени бижидилгенин чоруп турарын бир дугаар арынга үргүлчү чырыдып бижип турар.

Орук тудуунга шеф

Кызыл көдөз районундун Таспы суму Совети чоонта чаа суму девискээринде орук тудуунун шефин чоруткан. Ол шефине сумунун чуртталгаларында 4 айттарыг 46 кижин киришкен болгаш олар 2 дыйтанар хүннерде Кызыл-биле артыгар суму девискээринде машина оруунун 2 көвүрүглерин шуут септеп доосканнар.

Р. ОЧУР-ООЛ.

Кызымакай ажалдап турар

1950 чылдың азынанын аякы эмки Галина Моисеевна Стремилова Сүт-Хөл районундун Хөлчүктүг сумузунга ажалдаары-биле бир дугаарында ол суму төвүнге чедө бээрге, сумуда эмки салбырының ажалдаар бажыны эң-не таарымча чок, хир чамга туттурган турган. Бир дугаарында ажалдаар черин байдалын сегидер, ону эвараган совет өмшөлгө чери кылдыр өдө тургузар деп Галина Моисеевна ыңдыг сорулганы салган.

Ол сорулганы күөсөлдү алып дээш кызымакай ажалдаанын түнелинде үр болбаанда-ла сумуда эмки салбырынын дөрбөт эрээл бажыны штурмуларгына берген болгаш чугайлыгына берген. Ол ажалды бүдүреринге эмки Стремилова үргүлчү-ле боду киржин, удуртуп турган.

М. ДАДАР-ООЛ.

Өвүр райпозунун четпестери

Өвүр районундун садыг организацияларында улуг четпестер барын райпозун чоонта чаа болган өчтөт соңгудалды хуралды бурчуу-биле илереткен.

Кол-ла четпес чүшө болза, райпо баштаар черинин даргаларынын хары-саалта чок, ажал-агайлыг эвес чоруунда болгаш каадырлар-биле ажал кылбас, оларны өөретпес, кижизитпес, ажалга бижиктирар кемчелерин чорутпазында, база садыг шугумунда сам-гыдакчылар-биле копкак демисеип турарында болуп.

Оон ужурундан Өвүр райпо шугумунда самгыдалдык сан-түңү амга чедир дыкка хей. Самгыдал кылган улустар-биле санаашканын ийи үш чылдар дүргүзүндө кылгаш түнелин үндүрүп чадал турар. 1948 чылда Дус-Даг суму-зунда садыг өргөлөкчизинге ажалдап турган Балчыр деп кижинин санаашканын ол-ла чылын кылып көргө, 32 муң рубль самгыдал казын хире болган. Ук Балчыракты үш чыл дүргүзүндө 6 катта санааштырган агын, казынын илередип чадаан.

Райпозун эрткен чылын кол бухгалтери турган Повернын болгаш санаачызы турган Балкин олар ажалдап турган үезинде ав-сеткилдиг эвес, мөге документи кылган тургаш райпозундун рентизинден 6000 рубльди оорлап алганнар. Оон соонда ажалдап кирген кол бухгалтер Ефанов хунундун аргаалар турган, мынчангаш райпога чыда-аа ажалдыг чүшө көргүсөйи 1951 жылдың март айда анаа-ла халажып чоруй барган. Ол кижинин дугайында райпо кыды-даа кемчег албаан.

М. ТОПУЛ.

Өвүр райпозунун үстүнде четпестерин чоокчу үедө чылайдып, оон ажалын үндөдүн-биле экинжиде облпобескөзүгү баштаар черинин боттук дуздамчылыг мөгөшкөп турар.

НИИТИНИҢ МАЛЫНГА—БЫЖЫГ ЧЕМ СУУРНУ БЕЛЕТКЭЭР

Нийтинин мал ажылын хөгжүдериин үш чыл планынын дугайында партиянын болгаш чазактын доктаалын күчөтүшпеш, 1950 чылда обдастын колхозтары болгаш совхозтары чедишкенин чедип алган.

1950 чылда нийтинин мал ажылын хөгжүдери планнын чамдыктарын колхозтар ажыр күсеткен. Чылдын иштинде колхозтарда хой нийтинин малынын бакындан чылга мал — 34,8 хуу, мыйыстыг бода мал — 77,7 хуу, хой, өшкү — 44,6 хуу, хаван 31 хуу, күш — 77,7 хуу улгаткан. Колхозтарга элээн хой санын малдарнын одарын таарыптырган чорук болза, семиз деңгээлдеги малдарны күрүнеге дужаап, эң дужаарынын планын 103 хуу болгаш дүк планын 123,3 хуу күсүдериинге аргалы берген, ол ышкы эртен чылын малды хайнактарды ажылды болгаш эдержилеги напанызын элээн эки чоруткаа. Дыка хой санын Дон, Орёл болгаш Будённовчү уксаалыг аскыларны, симментал уксаалыг буталарны, база каракул ишкарлары обласка эккеп колхозтарга саткан. Малды тарып боозадырынын планын 111 хуу күсүткен болгаш малды, дың чаш төлүн камгалап ап, төрүүр мал бурузундан мал чаш төлүн ажаап алыр чорутуу экинжиткен.

1951 чылда улус ажал-агынын планын өзүгар колхозтар чыгалыны — 7 хуу, мыйыстыг бода малды — 21,7 хуу, хой, өшкүнү — 20,1 хуу, хаваны — 15,5 хуу, ияны — 22,5 хуу болгаш нушту өрткөн чылга боозарга 14 натап өстүрер. Бүдүрүкчү урелиг малдарны эскээр болгаш садар урелиг фермаларны организаастары кордунган. Колхозтарга малды тарып боозадырынын 35 пунктуларын ажыдар болгаш аңаа 20 күн баш төрүүр малды тарып боозадыр.

Машина-мал ажылынын станциянын болгаш машина-трактор станциянын күжү-биле мал ажылына хой күш кирер ажалдарны механизастарынын элээн улуг ажылдары планнаыган. Ол ышкы мал ажылынын ажал-бүрү аарылары-биле демиселдер калбары, малдарнын язы-бүрү аарылары элээн хемчээлди-биле узутканын турар.

Нийтинин мал ажылын өстүрер талазы-биле чамдык чедишкенин бар-даа болза, обдастын колхозтарынын ажалдарында ам-даа дыка хой четпестер бар. Ол четпестерин бирээзи болза, малдын чемин белеткээр болгаш малдын каянааларын кылыр талазы-биле ажал чыгыды каап турар болгаш нийтинин өзүп турар малынын баш санын камгап-даа хандырын шыдавайын турар.

Малдын продукциянын куду болуп турары болза, малдын быжыг чем суурнуң болгаш мал каянааларын тудуларынын четпес болуп турары-биле тайылбырларын, чижээ, 1950 чылда бар саар ивектен 1200—1300 литр сүт саалдазы алыр тургаш, чүге 636 литр сүтү саап ап турар, бир хойдан 1,7 килограмма дүктү алыр орнунга чүге 900 грами дүктү алган. Малга чем белеткенин четпес-биле эртен чылында, бо чылдың баштайгы айларында даа малдың кыштагалашкыны бергедешкинге таварып турган. Ылаңгыя Танды райовда «Революциянын чалбыны» колхозка, Тес-Хем районда Стадин аттыг болгаш еске-даа хой-хой колхозтарга малдар хотаралдарга таварып турган.

Мал ажылы болза, обдастын ажал-агынын кол адыры, колхозтарынын орулгазынын чугула дөзү болуру тодаргай. Сөөлгү үзе чедир колхозтарда мал кышты өттүр чөр өтпөт, азырал чөмү чөк болуп келгени база-ла билдингир. Оң ужурунда мал азылы шалкыны-биле

ле өзүп, продуктулуг чоруун бедидип колхозтарынын орулгазынын кол чүгү болуп шыдавайн келген.

Оң-биле чергелештир, көдээ ажал-агы органын нийтинин мал ажылына быжыг чем суурну тургузарына шийтирилг ролдыг болур. Эртен чылга дөмөйлөөрге, сизен белеткенин 24 хуу, силосту 40 хуу өстүрерин көргөн, ол планын бетики план—деп көөр керек, чүте дие, коллективизация-биле чергелештир нийтилештирген малдың баш саны өзүп турар, ынангаш колхозтарынын нийтилештирген малына улам-на хой чөмөр херетленип турар болгаш ону белеткериини бүтү аргалары бар болуп турар.

Машина-трактор станциялары чүгө чер ажылына эвес, харын мал ажылын хөгжүдериин шийтирилг ажылды чорудуп шыдаар аргалыг кылдыр тергичин чергенин машина техниказы-биле белеткенингер. Ол техниктиг күштер чылга чедир-ле мал ажылынын херээни ажалгыланмай келген.

Тывада сизен шөлүңү болгаш одарын улуг шөлүдери бар болуп, одар бугу девисазынын 40 кире хуузун элээр турар, ыналза-даа, одарнын чартык кезин үндээн экинжидерин неген турар, ону экинжидерине МТС-тер шийтирилг хемчеглери алыр.

Сизен шөлүдериин болгаш одарларнын продуктулуун көдүрери — МТС-терини болгаш зооветеринардык чыгыры кол сорулгазы болур. Сизен кезериниң, силос салырынын, хой дүгүн электри-биле кыргырынын, 1700 га шөлүңү сизен болгаш одарларын кургудырынын болгаш 2000 ганы аштап арылган кылырынын керээни колхозтар-биле МТС-тер чарган. Ынчалза-даа МТС-тер техниказынын дузасы-биле планнаыганан артык дыка хойчу кылып болулар. Эртенин болгаш көдээ ажал-агынын дуржулгазынын дузасы-биле сизен шөлүдериин болгаш одарларны экинжидериниң аргалары ажал-агынын кылдынган, ону хергелеп чорудары сизенериниң дүжүттүгүн бети дээр-ле ийи катеп көвүдериин хандырын турар. Ынчангаш частан эгелээш колхоз бүрүзүнге сизен шөлүдериин болгаш одарларны экинжидерини тодаргай планын кылыры чугула.

Сизен шөлүдериин үргүлүп шыа ажаары, ону ажалгаарын организаастарына көдээ ажал-агынын тускай эртемчилери колхозтарга дузаалар ужурул. Чазын эрте сизен шөлүдериин малдын сизен үнүмс кылдыр болдыр каарын болдурбас. Малдың таптай базарында сизен шөлүдериин дүжүттүү улуу-биле кызырлар. Сизен шөлүдериин болгаш одарларнын хараганарын, пок ыякын аштары — сизен шөлүдериин экинжидериниң болгаш оң продукттулуун көдүрериин эң чугула хемчеглериин бирээзи. Сизен шөлүдериин погуу аштары, дөңгө шөлүдериин дескилел аштары сизен шөлүдериин сугларын кургадыры болгаш сизен тарылгазын организаастары чугула.

Мал ажылын сайзырадырынын үш чыл планынын дугайында партиянын болгаш чазактын доктаалында айтканын өзүгар колхоз бүрүзүнге сизен кезин белеткериин бригадаларын амдыгаштан организаастар херек. Шап ыдыг бригадаларын организаастар чорук болза, сизен белеткенинде ээ-харыскалга чок чорукту узуткаар, мал чөмү белеткериин чорумчудай болгаш колхозтарга сизен шөлүн культурулуг сайзырадырына болгаш чылдың иштинде ийи катеп сизен кезер чорукту чедип алырына идигни бээр.

Немелде чөмөргү ылаңгыя шыгы хой чөмү тыварына колхоз бүрүзү

амдыгаштан дазылында чөмөргү культуруларын, силос культуруларын, чангыс болгаш хой чылда тарыыр сизенериниң база картофельдин тарылгазын калбартыр дугайында сагыш салыры чугула. Ол ышкы свекланы, морковту болгаш тыканы фермалар чанынын участоттарына тарыыр херек.

Колхозтар амдыгаштан эгелээш силостуң оңгарларын болгаш трапешаларын белеткеп, сизен кезилдезинге чедир колхоз бүрүзү черик сизенерде: силос кылырынын планын 75—80 хуудан эвээш эвес кылдыр күсүдип алырын чедип алган турар ужурул.

Малды чайлагларда одарларга белеткээр, оң зооветеринардыг хандыргазы, малды шын белеткеп үерин чорудары чугула. Ол ажалды колхоз бүрүзү амдыгаштан эгелээш зооветеринардык удурулгазы-биле белеткээр ужурул.

Малдың семиртилгези, оң дыштары болгаш деңгип алыры чайлаг одарларга чедип алдынар. Эртен чылдарнын практиказынын көргүзүп турарын өзүгар алырга, малды организаастар чөк чайлагларды турган. Чижээ, Барыш-Хемчик район эртен чылын сизен желеткенин планын күсүткөн ужуру болза, малды дыка үр үеде чайлагларын үндүрбөзүндө, чүте дээрме мал колхозтарынын сизен шөлүн болгаш таразын чаза басып турганында, каяк сизен кезилдезиниң кампаниязы эгелей бергенде малды чайлагларга орай сүрүп эгелээнде болуп, ынангаш шөлүдериин сизени чедир үнүзүн, оң дүжүдү чавыс чидирилг болган. Шап ыдыг байдол бо чылын чангыс-даа районга турбас ужурул.

Зооветеринардык баштадып алгаш, бүгү малды чогуур өйдө организаастыг чайлагларды ужурул. Чайлагларга колхозтарынын болгаш хуу ажалдык чоңуну кадарчыларын бүгү материалдыг болгаш культурулук байдалдарын тургузар. Чайлагларга зооветеринардык, мал эмчилери болгаш районнарнын культуру чырыдышынын ажалдары кадарчылар ортузунга культуру массалыг ажалдарын чорудар.

Малды чайлаглардын мурунунда районнарнын көдээ ажал-агы килдистер болгаш оларнын тускай эртемчилери колхозтарынын нийти малынын баш санын, колхозтарга чаа кирген кезилдериниң бүгү малын көдээ ажал-агы артелиниң уставын өзүгар нияти-лештиреринге бүгү хемчеглери алыр ужурул. Чөм-Хемчик районун Ленин аттыг колхозта ышкы малды барык нийтилештирбей колхозчуларын хуу ажалгалында 3—3 ажалчын аштар, 5—5 саар инектер туруп турда, нийти-лештирген малы чүгө 19 баш инек болуп турар, шап ыдыг байдалдар-биле черле эштепик болбас ужурул.

Мал ажылынын продуктулуун көдүрери болгаш оң баш санын камгалап алырына колхозчуларын соңурулгазы болуру малдың шыгыны үчүдүн тургузары чугула. Колхозчуларын күш-ажылын шыа организаастарына, ылаңгыя мал ажылында күш-ажылдын немелде төлөвирин шыа организаастарына көдээ ажал-агынын тускай эртемчилери улуг ролдыг.

Мал ажылынын айтырларынын, ылаңгыя малдың каянаа тудуларына болгаш малдың быжыг чем суурну тургузарына чөмү сизен болгаш көдээ ажал-агы органынын эң кичээлгели болуру болза, нийтинин мал өстүрер болгаш оң продукттулуун көдүрериин кол сорулгазын шийтирлеп шыдаар.

И. ЦЕВМЕНКО.

Суму Советинин Ажылын Экинжидер

Өвтр районуң Дус-Даг суму Советинин нийти ажал чорудулгазы сөөлгү үеде баксыр турар алган.

Кол чылдагыны болза, суму Советинин даргазы Кончук, оң оракалчыны Дамбадо олар сөөлгү үеде араг чоңарын мурунунга боттарынын хүлээле харысалгазын утуп, арага дарыже хандып турарында.

Ылаңгыя суму Советинин даргазы Кончук, оракалчыны Дамбадо олар Дус-Дагың Торгалыг суурунга ында ийтин эргелекчизин Базыр-оол болгаш еске-даа улустар-биле бо чылдың март айнын 27-ден 30-нүң хүнүнге чедир арагалап турганнар.

Сумуда чурттагы чөмөрд бот-ооналга үндүрүүнү хавырылдагы шуут чорувайн турар. Бо 1951 чылда чөмөрд чангыс көпек-даа чыгдынмаан. Бот-ооналга үндүрүүнү хемчээлин болгаш чыыр хуусаазын чурттагы чоңарын нийти хуралына шийтирилг деп чазактан доктадып каан турда Дус-Даг суму Советинин даргазы Кончук ону каржызы-биле үрөп анаа-ла даңгы кылгаш ол өзүгар бот-ооналга үндүрүү чыгалдырып турар барымдаалар бар.

Оон ынай эртен чылдарга чыым турган бот-ооналга үндүрүүнү үчүдү, өчүдү кончук будулчак, эртен чылда чымыр төлөни болгаш төлөвөни билдирмес, ол ышкы ол хөргенин чарыдап турары кончук будулчак болуп турар.

Дус-Даг суму Советинде кичээлгели салыры өвтр райкүномундан негетиниң турар.

С. БЮРБЮ.

Ырак районнарже область организациялары сагыш салыр

Тере-Хөл району ажал-агы талазы-биле обдастын төп районнарнын денелинден амгы үеде куду черде турар деп чүве кизи бүрүзүнге билдингир. Чүте дээрме ол районуң область төвү-биле аразында оруу сайзырааан, чүте агаар-биле харылашып турар. Районда чер, тарылга ажылы чаа-ла эгелеп турар.

Районуң ажал-агынын, культуразын чоңуну амдырал чуртталгазынын денелин төп районнарга чедир көдүрерде область организацияларынын боттуг дузалычызы чокка район бодунуң күжү-биле күш четпес деп чүве база-ла билдингир. Эң ылаңгыя районуң ажалы араттарынын хүн бүрүде сайзырап турар ажал-агынын бедни негелдизин хандырада ажал-агынын бүгү адырларынын шымырак билдиги тускай эртемчилери эргежок чугула.

Районуң көдээ ажал-агы килдизин. 7 тускай эртемчилер эң чугула хергелетип турар. Ам херек кырында чүгө чангыс агроном кизи бар. А килдизин эргелекчизин, ийи зоотехниктер, бир агроном болгаш бир мал эмчизи мындыг эң чугула тускай эртемчилер бөзүн чок болуп турар. Ол дугайында обдастын көдээ ажал-агы килдизин эргелекчизин эш Цевменкога чеже аятыры, чеже дилег тургуспаан дээр. Ол үргүлчү-ле аазар: «тускай эртемчилерин дилеп тып тур мен, мызын-ла тур мен, бистиги обласче он ажал тускай

эртемчилер кел чыдар, олар келирге-ле доран бир дугаарында-ла силерге бээр мен» — дээр. Барык бир чыл дургузунда ынал келсе-даа Тере-Хөл районуң көдээ ажал-агынын чангыс-даа тускай эртемчилер кизи келбээн.

Облпобтреосоко, оң каадыр килдизин база ол ышкы кончук эш келбээн быжыгыны (пекар), повар, нарын дыш чазар мастер мындыг улустар доран чорудар бис, белен чорур деп тур дээр, келбес-даа. Тере-Хөл райпо даргазы Лашпаковта болган чок-ла кыйгыртып алгаш баарлар. Ук Лашпаков оон 2 ай суг болгаш арай деп чедип келир. Ол келгеш облпобтреосоко тускай эртемчилер кижилер бээр болду, доран чорудуштар болду, оларны олур тур бакындан херек—деп райпүксомга болгаш партия райкомунга илеткел тургулаар. Оң соонда чангыс-даа кизи келбес болду.

Областын заготживсырьё чери заготживсырьёнуң районда салбырын акша хөргөни, бараан-биле хандырабайн турар. Оң түнеленде заготживсырьёнуң районда салбыры районуң алгы кезиң дужааган чурттагы чоңунга 20 ажал муң рубль өрелиг болуп турар. Ол черин магазинде бараан чок, Кызылдан бараан-биле хандырабайн турар.

Ынчангаш область организациялары ыраки Тере-Хөл районуң чангыс салыры, боттуг дузаны көргүзери чугула.

И. КОМБУ.

Совет улустун чедишкенин тайбыңнын лагерин быжыглап турар

(.Быжыг тайбын дээш, улус демократиязы дээш! — деп солуннун арыннарындан)

«Быжыг тайбын дээш, улус демократиязы дээш!» деп солуннун элчеглиг 16(128) дугаары апрель 20-де Бухаресте үнгөн. ССРЭ-ниң 1946—1950 чылдардагы дөрт дугаар (дайын сөөлүндө беш чыл планынын күсүлдезиниң түнөөдериин дугайында ССРЭ-ниң Күрүе план комитетинин болгаш Төп статистика эргелелинин дыңнадын мун солунда парлап үндүргөн.

«Тайбыңнын херээнге совет улустун улуг салышыны» деп мурунку чүгөдө солунуң бижик турары болза, ССРЭ-нин улус ажал-агынын катап тургузарынын болгаш хөгжүдериин дайын сөөлүндө баштайты беш чыл планынын дөдүр болгаш ажыр күсүткенини совет улустун улуг тилдегизи болур болгаш бүгү делегейге тайбыңны намгалаар болгаш быжыглаар херекке оң үнелеп ханмас улуг салышыны болуру. Дайын сөөлүндө беш чыл' планын күсүткөш, Совет Эвилели болза, америк-англи империалистериниң карсагыштыг планнарына өлүмүг согушкуну берген. Улус ажал-агынын дайын сөөлүндө бергедешкенин совет улус шыдажып алып шыдаас деп олар санап турганнар. Ынчалза-даа, совет улустун үр-түнелдиги тайбын ажал чорудулгазын бүгү делегейге улам-на улуу-биле үнелеп турар. Төгүнуң бүгү хөгжүдериин тайбыңнын болгаш улустарнын аймыл чок чорунуң чөлөнгөни—ССРЭ-ниң сатылар хамаарылгазы сөөлгү чылдарда камчаар-даа аажок өскөн.

ССРЭ-де дайын сөөлүндө беш чыл планынын күсүлдези—бүгү делегейге төөгүдүгүжүр дузалыг болушкуну болур. Совет улус бодунуң тилдегизи-биле тайбыңнын болгаш демократиянын бүгү делегей лагерин улам-на улуу-биле быжыглап турар. Социализм тургузушкунуң оруу-биле идегелдиги чоруп олур улус демократиянын чурттары Совет Эвилелинин улуг үлгери-биле сорук кирип турар. ССРЭ-ниң ажал-агы дузалыгына даянып алгаш, Польша, Венгрия, Румыния, Болгария, Чехословакия, Албания боттарынын баштайгы ады чыл болгаш беш чыл планнарын чедишкенин күсүдип турарлар. Чаа Кыдаттын ажал-агы болгаш культуру тургузушкуну чедишкенин болгаш дүргөн чоруп турар. Ол чедишкенин көргөш, кыдат ажал-агынын чурктери өөрүшкү-биле долдунуп турар. Германиянын демократия республиказынын экономиказы база-ла чедишкенин хөгжүп турар. ССРЭ-ниң эконом күчүзү болза, империалисттер агрессорларны коргудуп турар күш болуп деп чүвени тайбынга ынакшыдыг бүтү улустар ханызы-биле ылышбаса, улам алдарыг чедишкенин нериг болуруп совет улуска күзеп турарлар.

Мурунку чүгөдө солунуң оон ылай бижик турары болза: «ССРЭ-де дайын сөөлүндө беш чыл планынын күсүлдези капиталист чурттарынын ажалы чоңарына улуг ужуру дузалыг. ССРЭ—бир дугаар беш чыл планын күсүткен турда, капиталист чурттарынын ажалын аңгыс болза, бүгү делегей пролетариатынын шалымы отрядына—ССРЭ-ниң ажалын аңгыс болза, ийи байыр чедирип турган. Сталинчы беш чыл планнары болза, капитализмин өлүмү чылгаш чок деп чүвени билген чүс-чүс муң пролетар демиселчилерге канчаар-даа аажок мобилизация болгаш сорук киричкис саядырлыг болган. Совет Эвилели бистиги хүннеринисте бүгү чурттарынын болгаш дилетерин чурттагы чоңунуң бүгү кезектеринде чүс-чүс миллион чалбыштыг өңүктөргилер болган. ССРЭ-ниң ажал-агы болгаш культуру чедишкенине болза, тайбын дээш, империализмге удуру, социализм дээш эне эки, эң-ве күштүг агитация болур».

Германиянын социалист чангыс аай партиязынын тургустунангадан бээр беш чыл оон таварыштыр ол партиянын даргазы Вильгельм Пиктин улуг чүгүлү солунуң ол дугаарында парлаан.

Авторуң бижик турары: «Бодунуң чангыс аай партиязынын тургустунанынын түнеленде ажалчын аңгы улуг күш болу берген. Ол ажалчын аңгы болза, бүгү ажалчы чоңуну удуруп алгаш, эрги империалист Германиянын милитаризминин болгаш монополист кыпаталдыг эрги күштер ажалчын тилээр болгаш чангыс аай, демократтыг болгаш тайбынга ынакшыдыг Германиянын тургузар хүлээлгели. Эш Сталинның чугаазы-биле алырга, тайбынга ынакшыдыг Совет Эвилели-биле кады ындыг Германиянын туруп турары болза, «Европага чаа дайын» нарын болу бээр чоруну казып, Европага хан төгүшкүңүгө төңүнү салып турар болгаш Европаның чурттарын бодунмас кылып турар».

Германиянын социалист чангыс аай партиязынын туруп келгениниң

беш чылдарынын тургузууда оң иштинге улуг болушкуннар болган. Коммунистериниң болгаш социал-демократ чораннарнын чангыс партия кылдыр катыжышыны болуп, дайынчы марксизм-ленинич партия кылдыр хуулар оруу-биле чедишкенин бурунгаарлаан. Ол катыжышкын партия кеңештеринин чамдык кезээниң социал-демократизмин болгаш өске кезээниң септанчы алдагалдарын доран-на ажалчын тилеээн деп чүве билдингир деп Вильгельм Пик демдегелеп турар. Орта үр үениң кижизидеге ажалы болгаш чамдык кижилер-биле шийтирилг демисел негетинип турган. Чамдык кижилер массаларын негелдиз-биле катышкан партияга кирсе-даа, үзел бодалынын талазы-биле катыжышкынын дайынары болушпаан турган болгаш социал-демократизмин эдилекчилери болуп турганнар. Күрүнеги болгаш экономика демократтыг өзү-биле чарыт дээш, делегейин ажалчын шимчээшкенине ВКП(б)-ниң баштагыч ролу шуут хүлээп билери дээш, Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиянын бүтү чурттары-биле быжыг найырал дээш, марксизм-ленинизмни партиянын быжыг үндэниг кылдыр хүлээп алыр дээш партиянын күрөңинин демиселинин түнеленде партияга өжөөниг идегеттер илеретинген, чаа шалтынган болгаш партиядан үндүр сывыргынган. Ол оппортунист болгаш антипартияни идегеттери аштан арылаанынын ачызы-биле партия улам-на күштүг болган болгаш быжыккан.

«Иранда чүү болуп турары?» деп ТУД-ниң чүгүлү ол солунда парлаан. Ираннын нефтизи дээш америк-англи чорудаларын чидгеленип турарын чижетер-биле чүгөдө көргүзүп турар. Англи болгаш америк империалисттер боттарынын аразында садылгыла кылырда иран чазактын санавы бөзүн айтырбайн турар, ынаачар Ираннын чааа монополияларын негелдериин дыңнагыры-биле күсүдип турар. Ираннын Улустун партиязыга баштаган иран улус бодунуң чуртунуң эрге ажалчын кызымааны-биле камгалап турар, Англи-иран нефть компаниянын болгаш англи банкыны дүжүр дээр Ираннын ажалчы чоңары хой чылдарын дургузунда демисекип турар. Чуртуң национал эрге ажалчы дээр өзүлүг демисекип болза, Ираннын Улустун партиязы болуп келген болгаш болуп турар. Ол партияны империалистериниң дузаалы-биле чангыс ажалдар ужурга таварыштырган. Кады дошкун хемчеглер ап турса-даа, ол партия иран улустун тайбың болгаш национал хамаарышпас чорук дээш чөптүг демиселин удуруп турар.

1951 чылда шимчээшкиче улустун чаа кезектери кирип турар. «Ираннын хосталгазынын нийтелини» болгаш «Англи-иран компаниязына удуру демиселдин национал нийтели» деп депшилгелиг организацияларын кыйгыры-биле январь, февраль айларда Тегеранга хой санын митингилер болтулаан.

Тайбың болгаш национал хамаарышпас чорук дээш шимчээшкиче-биле кады Ираннын ажалчы чоңарынын күш-ажалдык байдалын экинжидери дээш, ажалчын телевидер беддери дээш демиселди күштөлдүрүп турар. Бо чылдың февральда Семанга пост-таавы фабриказынын 1200 ажалчыннарын аңгыл соксадышынын кылган. Эр, херээженериниң дең хемчээлди ажалчын телевидер алырын, ажалчыннарын болгаш элээде уругларын ажалчын телевидер өстүрери ажалчыннар чедип алганнар. Марг айдан Иран Азербайджанын фабрикаларына болгаш демир-оруктарына ажалчын телевиделин өстүрери дээш демиселдин комитеттери тургустуугулаан. Ол-ла айда Тегеранын почта болгаш телеграф ажалчыннары ажалчын соксадышынын кылганнар.

«Титонуң бөлүү Югославияда дайын калчаарашкынын өскүдүп турар» деп чүгүлү ол номерде база парлаан. Ол чүгүлүң автору, Румыниянын ажалчын партиязынын Политбюроуноң кеңешчү Эмиль Боднарштын айтып турары болза, Титонуң бөлүүнү дармалынын адаанда түр кирген югославия америк монополистериниң политикасында чугула черин элөп турар. Төлөөлекчилер лалатазынын болгаш сенатанын дашкы политик талазы-биле комиссияларын даргаларына чокта чаа чоруткан чагазында Трумэн база натап мынча деп айткан «Сонгу-атлантика зоназынын камгалагына Югославиянын стратегтиг байдалы чугула ужуру дузалыг болуп турар, ынангаш бодун камгалаары арганы аңаа бээр херек». Оон-биле кады Балганга болгаш Биче Азияга агрессиянын баазаларын калбартырда Югославияны таарымчалыг эвего кылдыр көрүп турар. Ол агрессияны организаастарда америк монополистер

болгаш англи лордтар боттарынын аразында чаржып турарлар.

Титонуң дээрбечилериниң меге көзү пропандазы болза, Грециянын болгаш Турциянын чангыс бөлүктериниң пропандазы ышкыш, Балганга чаа дайын одаа ажалдарына үндэнидос белеткеп алырыңче болгаш канчаар-даа аажок хой шериг чарыгдаларын чажыраарыңче утгалган. Белградтың чокта чаа үндүргөн «Ак дестере» болза, Совет Эвилелинге болгаш улус демократиянын чурттарына удуру хоп меге, кирлиг чоруну-биле америк болгаш англи банктериниң мурунунга Титонуң бөлүүнү ачы-ажаазынын санына немелде болур. Албаниянын кызыгаарларына чорудуп турар өңүк-чөггөлөр болза Трумэнның болгаш Черчилдиниң медээзи өзүгар Титонуң Албанияге халдап кирерине белеткел болуп турар.

Дайын калчаарашкынын кыпырда Титонуң бөлүү бүгү-ле аргаларын ажаллап турар. «Улус демократиянын чурттарынын болгаш ССРЭ-ниң талазында Югославияге халдар белеткелдиги дугайында» эгезинден төлөчүзүңче чедир меге чүүлдери бүтү югослав солуннар хүн бүрүде бижип турар. Югослав чазактын кеңижүөрүн дайын кышкыч чугааларын хүн бүрүде чугалап турарлар. Ол-даа эвээш, Кожа хабээзи улус демократиянын чурттары-биле харылаанын чидгелдир дээр дээш титочулар болза, ол чурттарың Белградта дипломаттыг төлөөлекчилерине дүржөк халдаашкынарын организаастап турарлар. Чижээ, чокта чаа Венгриянын элчин төлөөзин Раковичиниң агентилери араатанып өзү-биле этеп-сокулаан, Болгариянын элчин чериниң ажалдакчызын база ынаачар аажылаан. Гитлерчилер бөзүн Белградтын фашистери болгаш өлүрүчүлери ышкыш ындыг чоруктары кылып турган. Тито бодунуң бак хоралыг, политиктиг өңүк-чөггөлери-биле хан төгүшкүңүң күчүлдери-биле болгаш дээрбечи чоруну

